

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE VROENENBOSSTRAAT TE BEERSEL (VLAAMS-BRABANT)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 459

Rapport opgemaakt door: Julie Hagen

Kontichsesteenweg 38
2630, Aartselaar

Juli 2017
Dossiernr. 21888

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Vroenenbosstraat te Beersel (Vlaams-Brabant)

Auteurs

Julie Hagen

Projectnummer

- 21888 (intern)
- 2017F296 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, juli 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 459

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	15/06/2017	Interne draft
v1	15/06/2017	Externe draft / definitieve versie
v2	3/07/2017	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns / Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 2	Verslag van Resultaten	7
1	Inleiding (beschrijvend gedeelte)	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Administratieve gegevens	7
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek	8
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	8
1.6	Onderzoeksstrategie	10
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Huidige situatie	11
2.2	Toekomstige situatie	11
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	13
3.1	Topografische situering	13
3.2	Bodemkundige situering	17
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	23
4.1	Historische situering	24
4.2	Inventarissen onroerend erfgoed	25
4.3	Cartografische Bronnen	28
4.4	Recente landschapsveranderingen	32
5	Besluit	36
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	37
7	Bibliografie	38
7.1	Literaire Bronnen	38

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur, 2016) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)	9
Figuur 2: GRB met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)	9
Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: CadGIS 2017)	10
Figuur 4: Orthofoto 2015 (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het studiegebied. (Bron: Geopunt 2017)	11
Figuur 5: Inplantingsplan sociale woningen, verhardingen, hallebeek en grindpad (Bron: Opdrachtgever 2017).	13
Figuur 6: Uittreksel van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: NGI 2017)	14
Figuur 7: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur 2016) met hoogteprofielen op het terrein (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	16
Figuur 8: DTM (1m) met aanduiding van het studiegebied (zwart) (Bron: Geopunt 2017)	16
Figuur 9: Hillshade (5m) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)	17
Figuur 10: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017).	18
Figuur 11: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: DOV 2017)	19
Figuur 12: Legenda met alle Quartaire Lithoprofieltypen op de Quartairgeologische kaart 1/50000 (Bron: Schroyen et al. 2003: 48).	19
Figuur 13: Gedigitaliseerde Tertairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	20
Figuur 14: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	21
Figuur 15: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (zwart). (Bron: Geopunt 2017)	22
Figuur 16: Tabel met geraadpleegde Bronnen voor hoofdstuk 4.	23
Figuur 17: Overzichtskaart Inventarissen Onroerend Erfgoed met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) Het bouwkundig erfgoed staat in de detailopname in de rechterhoek aangegeven (Bron: Geoportaal 2017).	25
Figuur 18: Overzichtstabel met CAI-locaties.	26
Figuur 19: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017).	28
Figuur 20: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)	29
Figuur 21: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	30
Figuur 22: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	31
Figuur 23: Poppkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)	32
Figuur 24: Orthofotomozaïek uit 1971 (kleinschalige zomeropnamen, zwart-wit) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	33
Figuur 25: Orthofotomozaïek uit 1979-1990 (kleinschalige zomeropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	34

Figuur 26: Orthofotomozaïek uit 2015 (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw)(Bron: Geopunt 2017).	35
---	----

DEEL 2 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd, leem, vrijgave.

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017E186
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Vroenenbosstraat 47 – 49
- postcode:	1653
- fusiegemeente:	Dworp (Beersel)
- land:	België
Lambert72coördinaten (EPSG:31370)	Bounding Box xMin,yMin 4.29644,50.7261 xMax,yMax 4.44213,51.0504
Kadaster	
- Gemeente:	Beersel (Vlaams-Brabant)
- Afdeling:	3 (Beersel)
- Sectie:	E
- Percelen:	840P
Onderzoekstermijn	Juni-juli 2017
Thesaurus	Bureauonderzoek, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd, leem, vrijgave

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan welke archeologische erfgoedwaarden er ter hoogte van het onderzoeksgebied te verwachten zijn en in welke mate deze bedreigd worden door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven: Er wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. En tot slot wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand naar aanleiding van de afbraak van de bestaande bebouwing en de aanleg van 15 nieuwe koopwoningen met bijhorende parking aan de Vroenenbosstraat nrs. 47 – 49 te Dworp (Beersel).

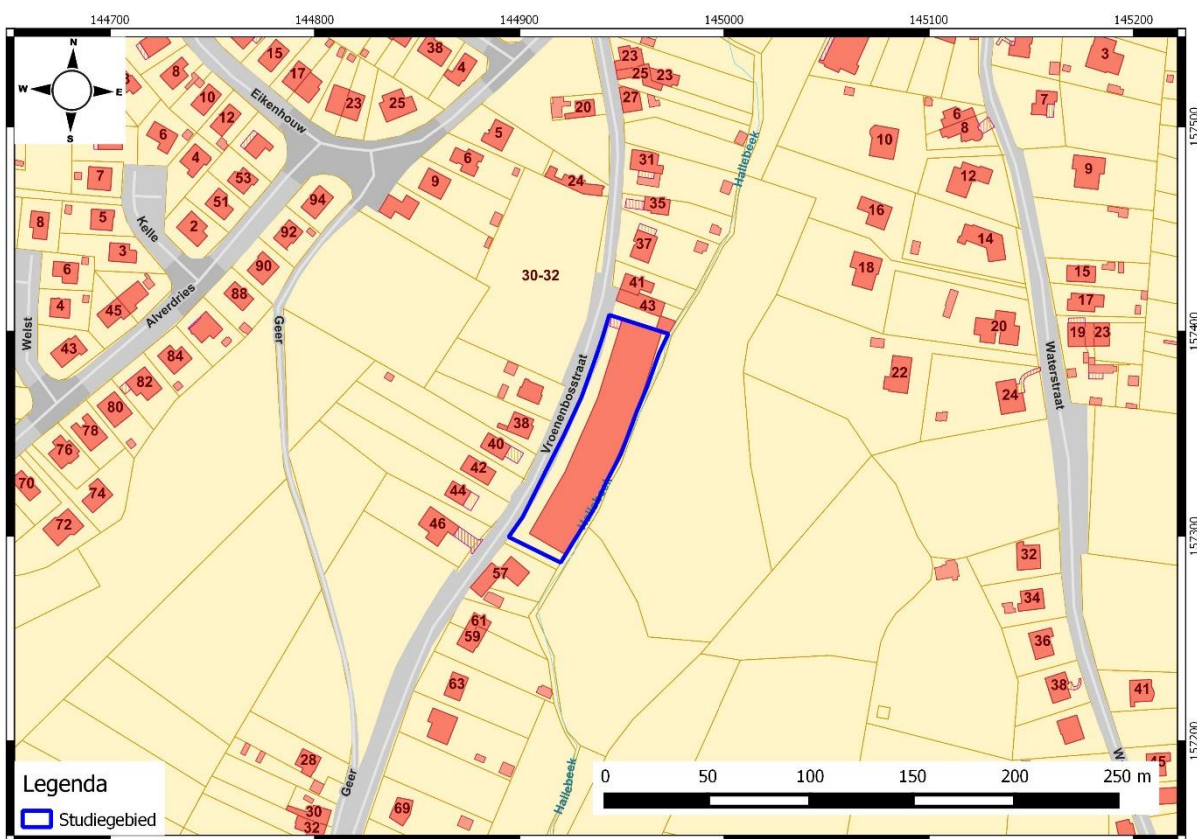
De beoogde afbraak van de bestaande bebouwing, de bouw van de nieuwe woningen, de aanleg van de verhardingen en de bijhorende graafwerken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de 3.000m² overschrijdt en de ingreep in de bodem de 1.000m² overschrijdt moet er, in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor deze percelen.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

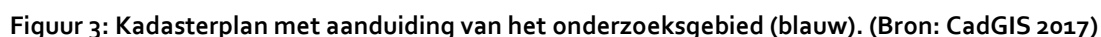
Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de Vroenenbosstraat nrs 47 - 49 te Dworp (Beersel) en is gelegen tussen de woonkernen van Beersel (noorden), Halle (westen), Woutersbrakel (zuiden) en Sint-Genesius-Rode (noordoosten). Het terrein maakt deel uit van een voormalige Global conceptwinkel. In het noorden en het westen wordt onderzoeksgebied begrensd door de Zenne, waarbij het omringd wordt door landbouwgronden en privéwoningen.

Figuur 1: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur, 2016) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 2: GRB met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het huidige onderzoeksgebied werd reeds bebouwd met een gebouw en parking van een Global Concept winkel (oude meubelzaak met bijhorend kantoor). Deze is momenteel nog niet afgebroken. Aan de achterzijde van het bestaande complex stroomt de Hallebeek, een kleine waterloop ten oosten van het studiegebied met een breedte van ca. 1m.

Aan de hand van het bestaande terreinprofiel, werd het huidige gebouw in de heuvel vervaardigd, waardoor een groot deel van het studiegebied (centraal en zuiden) zwaar verstoord werd tot max. 4m30. Daarnaast kan er ook aangetoond worden dat het geheel niet onderkelderd werd. De verharding aan de voorkant van de winkel heeft mogelijk een diepte van ca. 50cm.

Figuur 4: Orthofoto 2015 (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het studiegebied. (Bron: Geopunt 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het ontwerpplan in deze nota werd aangeleverd door de opdrachtgever. Om de leesbaarheid ervan te garanderen worden deze ook als bijlage toegevoegd aan deze nota. De werken voorzien in de sloop van de huidige bebouwing, een ophoging van het terrein, de bouw van 15 koopwoningen, de verplaatsing van de Hallebeek, de aanleg van riolering (RWA en DWA) en een verharding.

Sloop bestaande bebouwing

De bestaande bebouwing binnen het onderzoeksgebied wordt gesloopt tot het maaiveld. Aangezien deze sloopwerken beperkt blijven tot de verstoorde laag hebben deze geen impact op de onderliggende bodem.

Ophoging

Vóór de bouw van de 15 koopwoningen of sociale huizen wordt het terrein in het zuiden ca. 2m60 opgehoogd en in het noorden tot 1m40, waardoor de helling in zuidelijke richting geleidelijk stijgt. Doordat de woningen op opgehoogd en verstoord gebied gebouwd zullen worden, vormen de toekomstige werken geen bijkomende bedreiging voor het bodemarchief.

Woningen en verharding

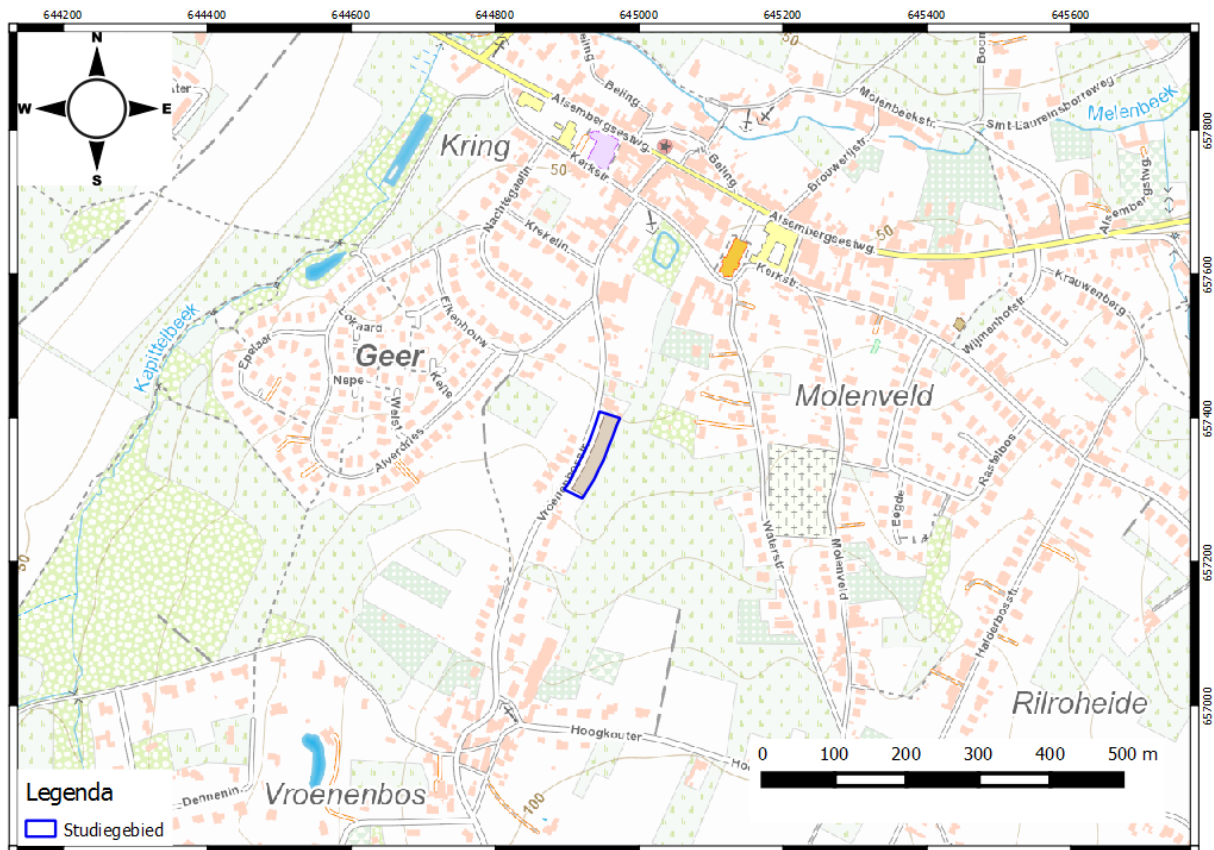
De 15 koopwoningen met een lengte van ca. 12m en een breedte van 5m (halfopen bebouwing) en bijhorende parkeerplaatsen, zullen ongeveer een grootte bedragen van 3100 m². De constructies zullen een noord-zuid oriëntatie omvatten en zullen op een betonplaat gefundeerd worden met een max. dikte van ca. 30cm. De verhardingen in functie van de parkeergelegenheid zal een maximale dikte omvatten van ca. 50cm. Daarbij worden de nieuwe sociale woningen niet onderkelderd.

Aansluitend wordt er riolering aangelegd bestaande uit RWA en DWA. Vanuit de binnenzijde van de sociale woningen zal er telkens een DWA en RWA met beide een doorsnede van 110mm richting de Vroenenbosstraat aangelegd worden. De DWA zal opgevangen worden in een septische put met een breedte van 149cm en hoogte van 158cm. De RWA daarentegen zal uitkomen in een bezoekput (450mm). Langs heen de (rechter)zij –en achterkant van de woningen zal er nog een RWA (110mm) geplaatst worden die vervolgens een RW tank aangesloten zal worden. Vanuit de RW tank zal er een laatste RWA met een breedte van 160mm aangelegd worden richting de verplaatste Hallebeek met bijhorende infiltratievoorzieningen.

Hallebeek

De Hallebeek, die momenteel vlak aan de oostelijke zijde van het oude meubelzaak grenst, zal nog verder ten oosten verplaatst worden waarachter er eveneens een grindpad (wandel/fietspad) wordt aangelegd.

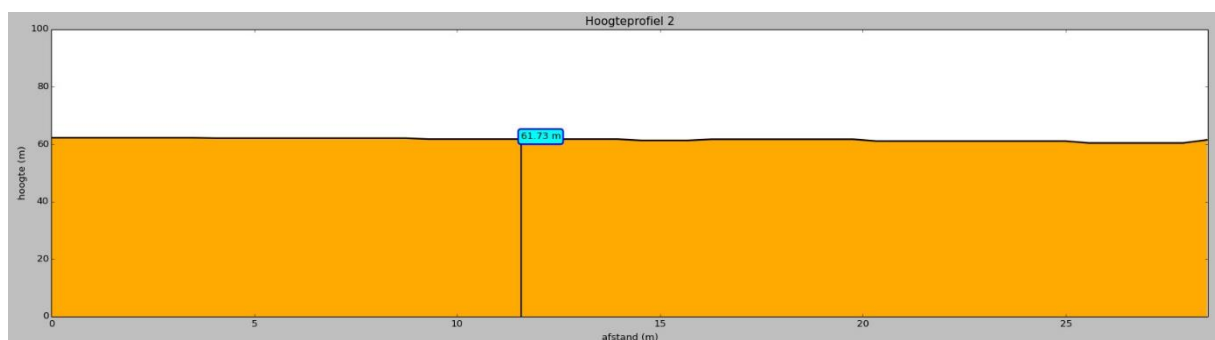
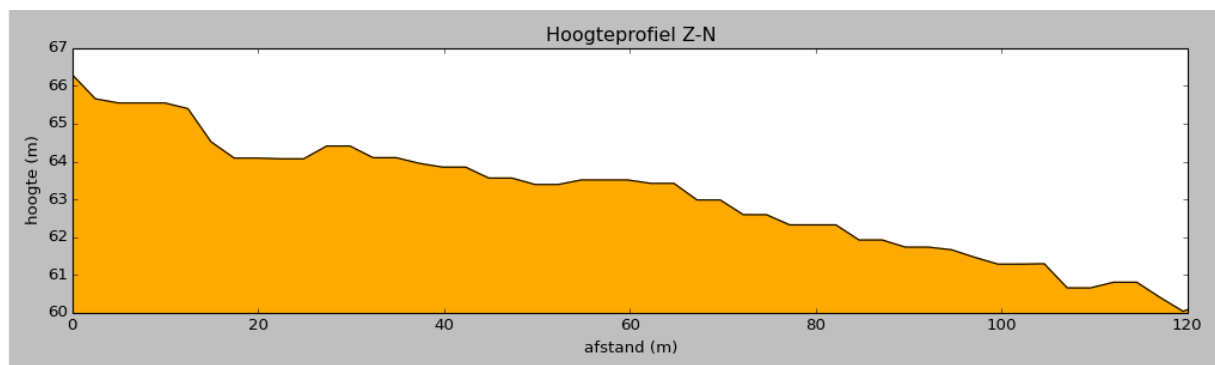

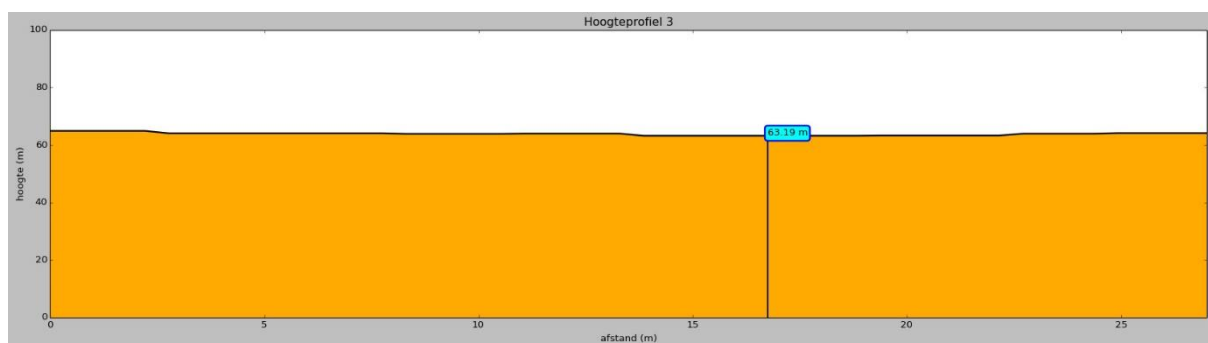
Figuur 6: Uittreksel van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: NGI 2017)

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

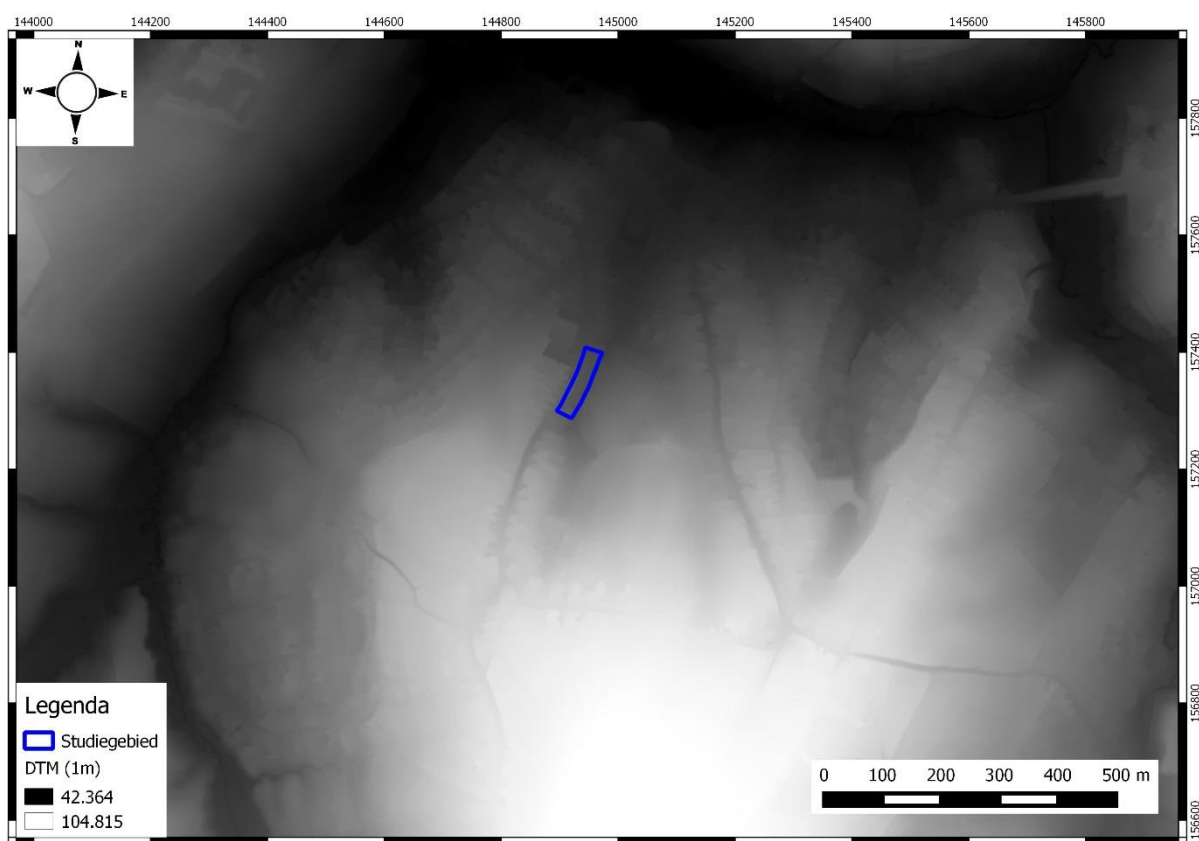
Het onderzoeksgebied kent een duidelijk hoogteverschil van noord naar zuid. Zoals eerder reeds werd aangehaald bevindt het onderzoeksgebied zich op een helling die vanuit het zuiden afloopt in noordelijke richting. Op hoogteprofiel 1 (Z-N) is te zien dat de waarden in het zuiden rond de 66,4m TAW liggen. Het terrein helt van daaruit af tot 60,2m TAW in het noorden. Er is bijgevolg sprake van een hoogteverschil van ca. 6m over een afstand van 120m. Het hoogteverschil tussen het oostelijke en het westelijke deel van het onderzoeksgebied is zeer klein. Ter hoogte van profiel 2 schommelen de waarden lichtjes rond 61,7m TAW. Ter hoogte van profiel 3 liggen de waarden telkens rond de 63,2m TAW.

Het reliëf is in de vorm van een Digitaal Hoogtemodel-kaart (DHM, 1m) en Hillshade (afgeleid van DTM, 5m) weergegeven. De deze bevestigen het beeld dat reeds aan de hand van de hoogteprofielen geschetst werd. Het terrein ten zuiden van het onderzoeksgebied vormt een hoger gelegen zone van waaruit het reliëf in noordelijke en westelijke richting daalt. Het onderzoeksgebied bevindt zich op de noordflank van deze hoogte. In het westen loopt het terrein af richting de riviervallei van de Kapittelbeek en in het noorden richting de Molenbeek. Beide waterlopen komen ten noordwesten van het onderzoeksgebied samen en lopen vervolgens in westelijke richting naar de Zenne.

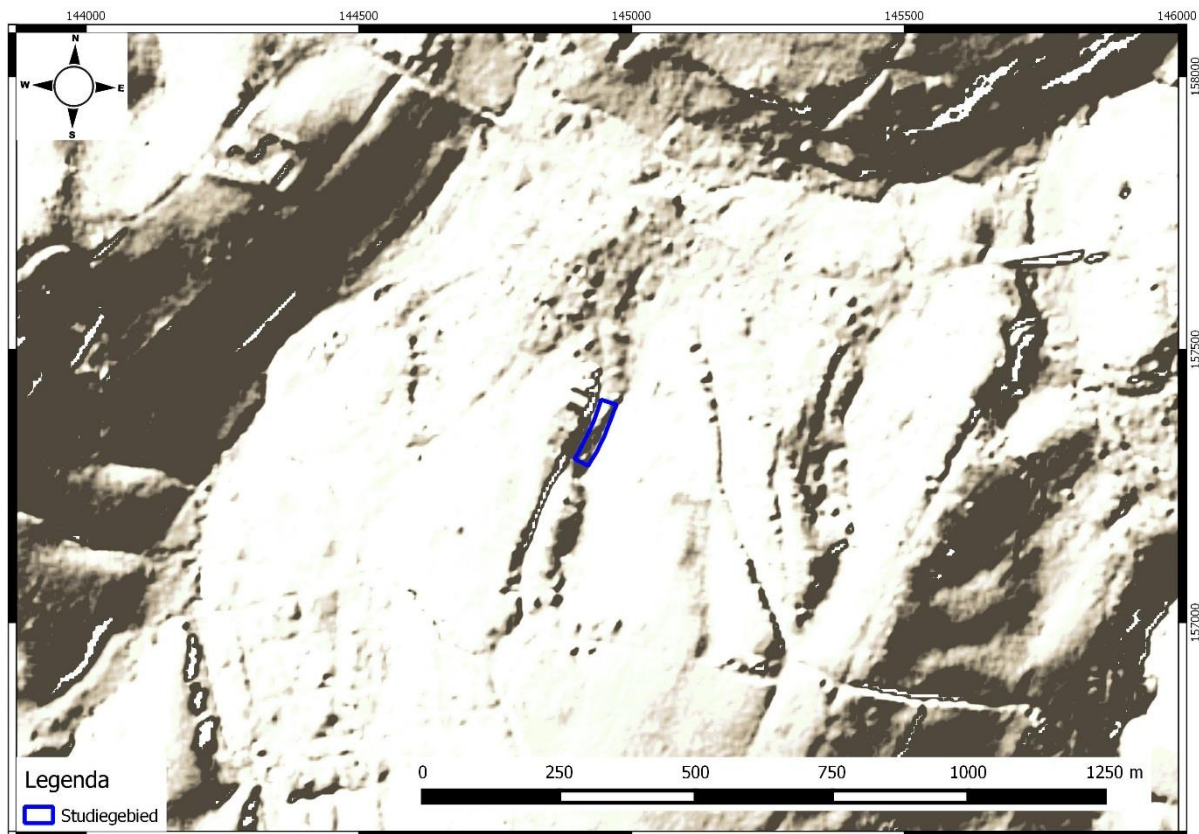

Figuur 7: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur 2016) met hoogteprofielen op het terrein (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 8: DTM (1m) met aanduiding van het studiegebied (zwart) (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 9: Hillshade (5m) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

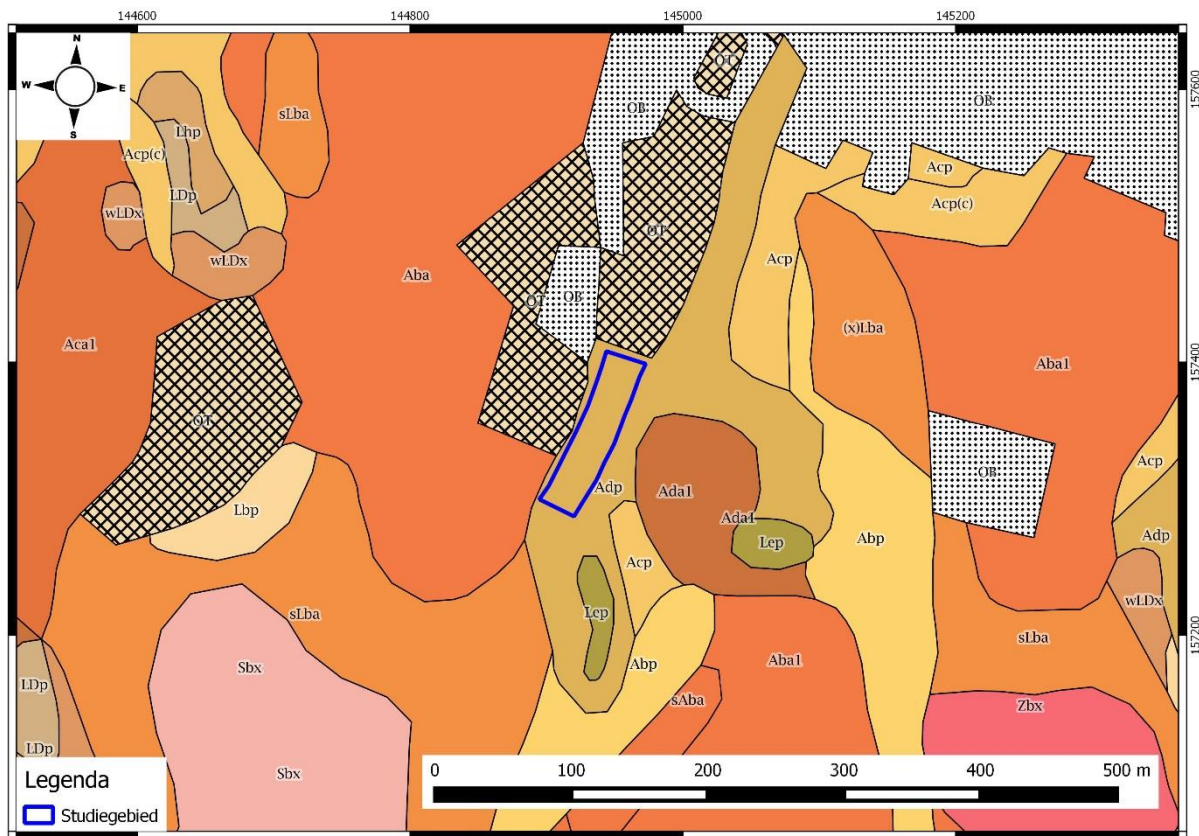
Het onderzoeksgebied behoort bodemkundig gezien tot de zandleemstreek. Het terrein ligt volledig op **Adp**-bodems. Direct ten westen grenst het onderzoeksgebied aan **OB**, **OT** en **Aba**-bodems.

Adp: Deze serie bestaat uit matig gleyige gronden op leem zonder profielontwikkeling. De bouwlaag heeft een bruingrijze kleur en gaat geleidelijk over in niet gedifferentieerd colluviaal materiaal met baksteenrestjes en houtskoolfragmenten. Dit colluvium rust op een afgeknotte textuur B of op een Tertiair substraat en vertoont roestverschijnselen vanaf 50cm. Deze bodems komen voor in lage brede depressies, op de lage rand van hellingen, en als oeverwallen in alluviale valleien (Van Ranst en Sys 2000: 302).

OB: Dit zijn antropogene bodems waarbij het bodemprofiel door menselijke activiteiten vergaand gewijzigd of zelfs vernietigd werd. In het geval van OB-bodems gaat het om bebouwde zones.

OT: Dit zijn antropogene bodems waarbij het bodemprofiel door menselijke activiteiten vergaand gewijzigd of zelfs vernietigd werd. In het geval van OT-bodems gaat het om vergraven terrein. Dit komt binnen het onderzoeksgebied voor als een smalle oost-west georiënteerde stook op het noordwestelijke deel van het terrein.

Aba: Deze serie bestaat uit droge leemgronden met een textuur B horizont. Deze bodems ontwikkelen zich in het Pleistocene loessdek. De bouwvoor bestaat uit een donkerbruin homogeen humushoudend leem. Onder de Ap bevindt zich een gevlekte met klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont waarin grijze strepen of gebleekte vlekken zichtbaar zijn (Van Ranst en Sys 2000: 299).

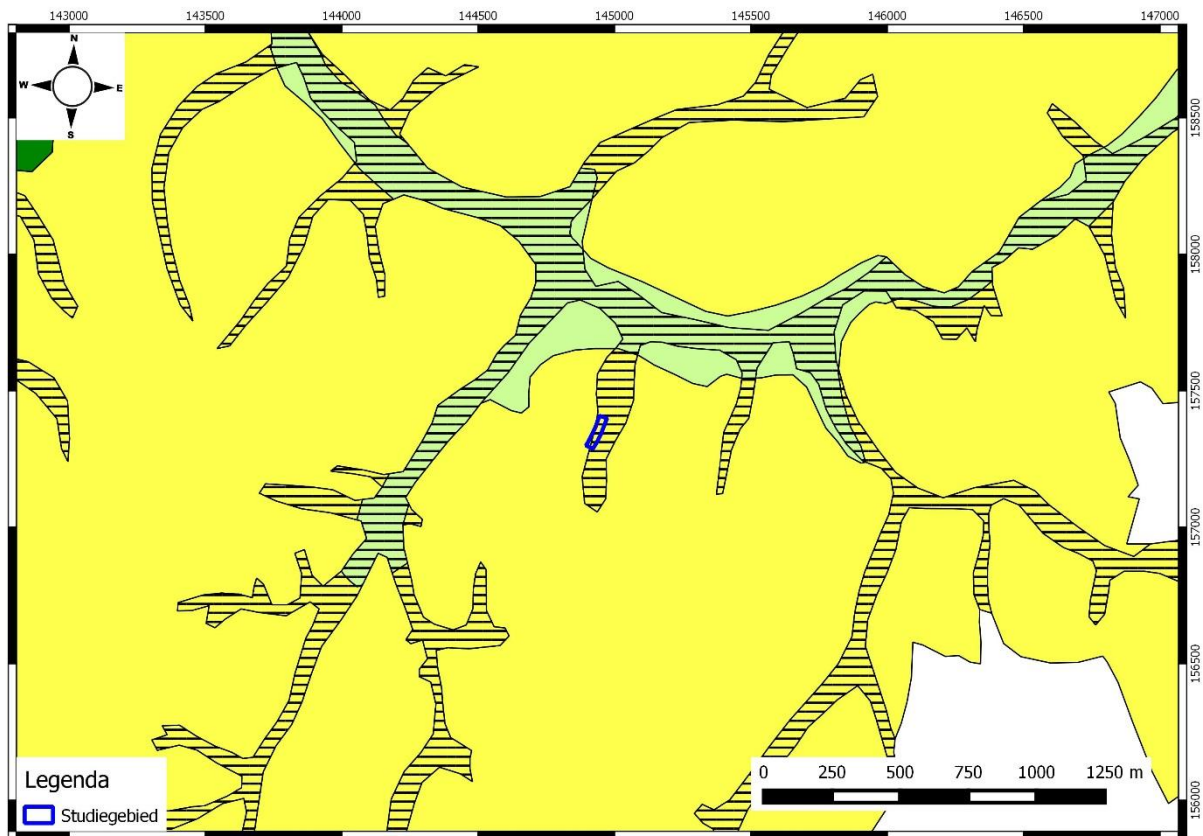

3.2.1 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

De omgeving van het onderzoeksgebied behoort tot het Bekken van de Schelde met als voornaamste waterloop de Zenne. De meeste rivieren en beken in het gebied wateren bijgevolg af naar de Zenne. Er is een duidelijk verschil tussen de linkerflank en de rechterflank van de Zennevallei. De rechterflank wordt immers gevormd door een steilrand van het Brabants Plateau en ligt gemiddeld 40 – 50m hoger ligt dan het gebied ten westen van de Zenne. De linkerflank wordt daarentegen gekenmerkt door een glooiend landschap dat tot het Pajottenland behoort (Schroyen et al. 2003: 4).

Geologisch gezien bevindt het onderzoeksgebied en de ruimere omgeving zich op de gesteenten van het Massief van Brabant. Deze gesteenten bestaan voornamelijk uit kwartsieten, zandstenen en leistenen met een ouderdom vanaf het Cambrium tot en met het Siluur. Deze gesteenten werden geplooid tijdens de Caledonische gebergtevorming waarna een erosiefase heeft plaatsgevonden. Deze erosiefase duurde tot en met het begin van het Carboon. Tijdens het Jura had er een tweede, intensere opheffing plaats. Tijdens het Tertiair vond er sedimentatie van mariene zanden en kleien plaats (Schroyen et al. 2003: 6).

Volgens de Quartairgeologische kaart wordt het quartair ter hoogste van het onderzoeksgebied gekenmerkt door 2 lithostratigrafische profieltypes: **2 en 2a**

Figuur 11: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: DOV 2017)

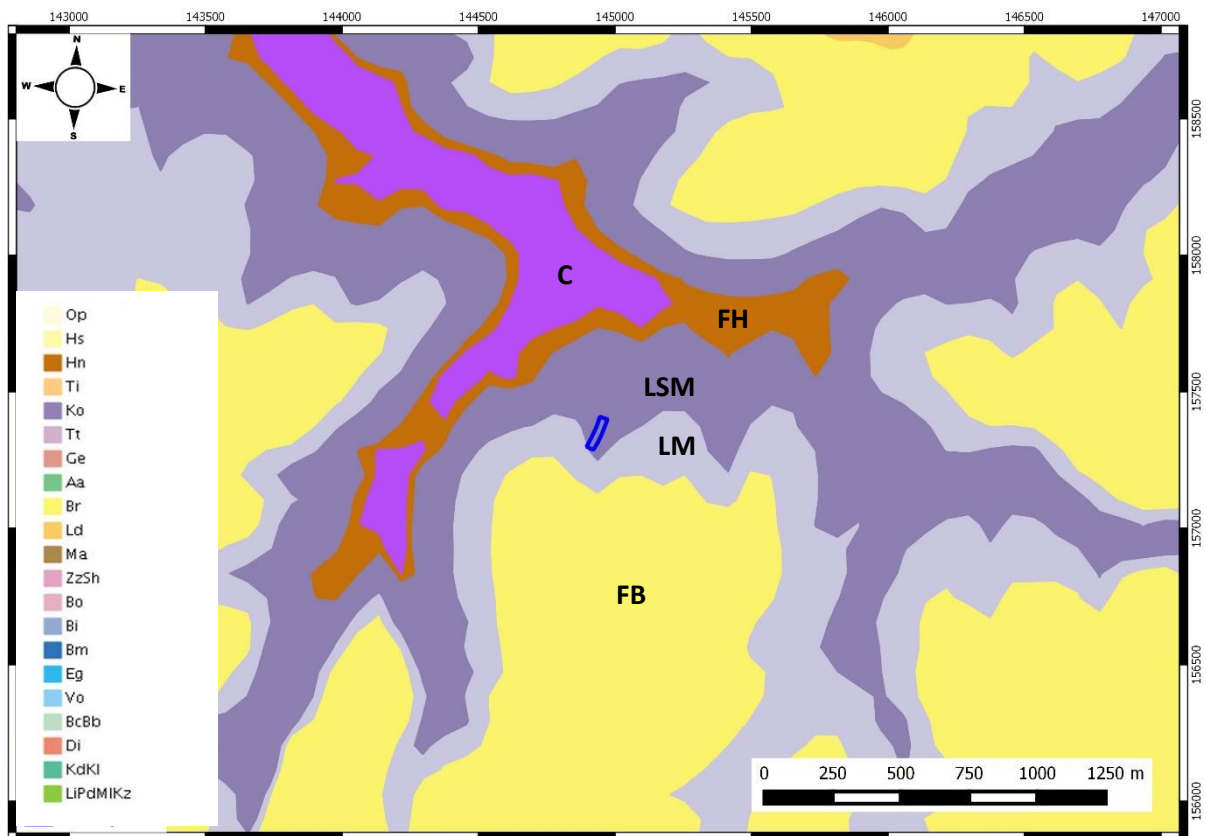
2		2a	
ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.	FH	FH Fluviale afzettingen (organochemisch en perimarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
		ELPw en/of HQ	□ ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
		FLPw	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair. FLPw Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 12: Legenda met alle Quartaire Lithoprofieltypen op de Quartairgeologische kaart 1/50000 (Bron: Schroyen et al. 2003: 48).

3.2.2 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

Volgens de Tertiairgeologische kaart bevindt het studiegebied zich volledig op het Lid van Saint-Maur (**LSM**). Dit lid maakt deel uit van de Formatie van Kortrijk en wordt gekenmerkt door klei met zeer fijn silt en enkele dunne intercalaties van grofsiltige klei of kleiige, zeer fijn silt. In het noorden en het westen komt de Formatie van Hannut (**FH**) voor. De Formatie van Hannut bestaat uit mariene

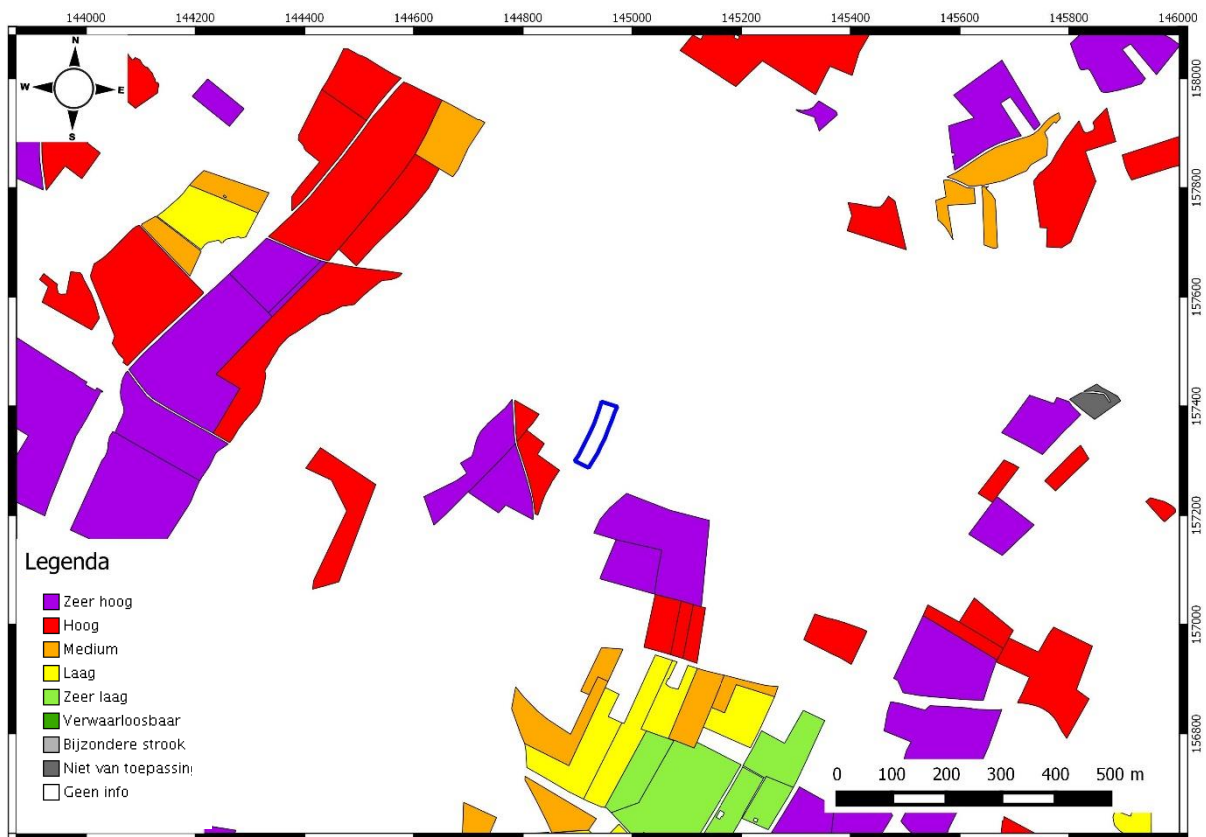
afzettingen van grijsgroene zandhoudende klei met donkergroene vuursteenkeien aan de basis. Deze afzettingen dagzomen in de vallei van de Zenne. Bovenop deze formatie liggen nog lagen uit het Cambrium (**C**). Deze afzettingen bevinden zich echter uitsluitend bovenop de Formatie van Hannut. Direct ten zuiden van het onderzoeksgebied komt het Lid van Moen (**LM**) voor. Dit is eveneens een lid van de Formatie van Kortrijk en wordt gekenmerkt door heterogene silt tot zand afzettingen met lokaal enkele kleiige zones. De rest van het kaartblad wordt ingenomen door afzettingen van de Formatie van Brussel (**FB**). Dit zijn afzettingen van bleekgrijs fijn, kalkhoudend, zand waarin soms fossielen, kiezel- en kalkzandsteenbanken voorkomen. (Matthijs 2009: 24-26).

Figuur 13: Gedigitaliseerde Tertairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

3.2.3 BODEMEROSIEKAART

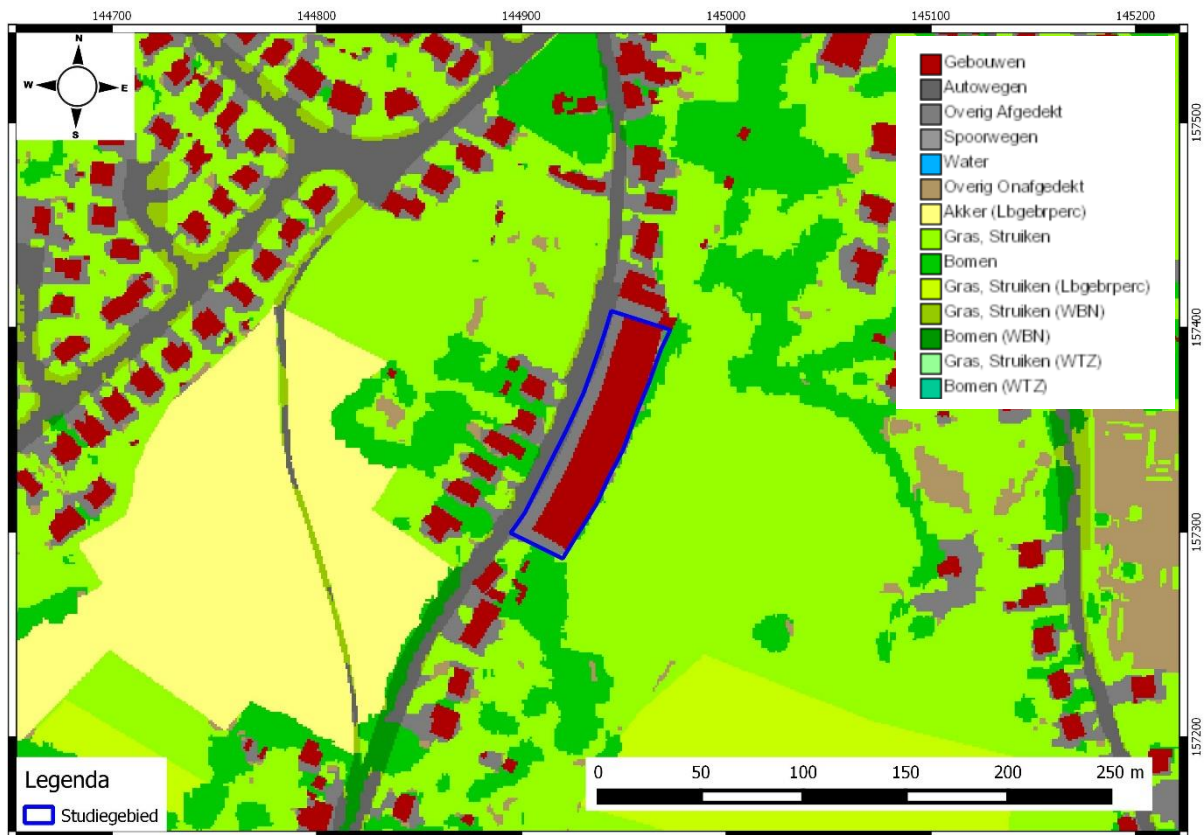
De bodemerosiekaart geeft helaas geen info weer van de bodemerosie aan de omgeving van het onderzoeksgebied.

Figuur 14: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

3.2.4 BODEMGEBRUIKSKAART

Het onderzoeksgebied langsheen de Vroenenbosstraat wordt gekenmerkt door bebouwing met verhardingen en autowegen. Het gebied direct ten oosten van het studiegebied omvat grasland en bomen. Verder naar het westen toe bevinden zich gras -en akkerlanden.

Figuur 15: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (zwart). (Bron: Geopunt 2017)

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde Bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Buiten archeologische zone
Landschapsatlas	Relevant, cf. 4.2.1
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2.3
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Relevant, cf. 4.2.4
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.5
Inventaris historische stadskern	Buiten historische stadskern
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Buiten GGA
Wereldoorlog relictten	Geen relictten in de buurt (<1km)
Belgisch (verdwenen) molenbestand	Relevant, cf. 4.2.6
Cartografische Bronnen	
Frickxkaart (ca. 1712)	Onvoldoende gedetailleerd maar wel vermeld, cf. 4.2.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.2.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.2.3
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.2.4
Popp kaarten (1842-1879)	Niet beschikbaar voor dit gebied
Ortholuchtfoto's	
Kleinschalige opnamen, zwart-wit, 1974-1954	Relevant, cf. 4.3
Kleinschalige zomeropnamen, zwart-wit, 1971	Relevant, cf. 4.3
Kleinschalige zomeropnamen, kleur, 1979-1990	Relevant, cf. 4.3
Grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015	Relevant, cf. 4.3

Figuur 16: Tabel met geraadpleegde Bronnen voor hoofdstuk 4.

4.1 HISTORISCHE SITUERING

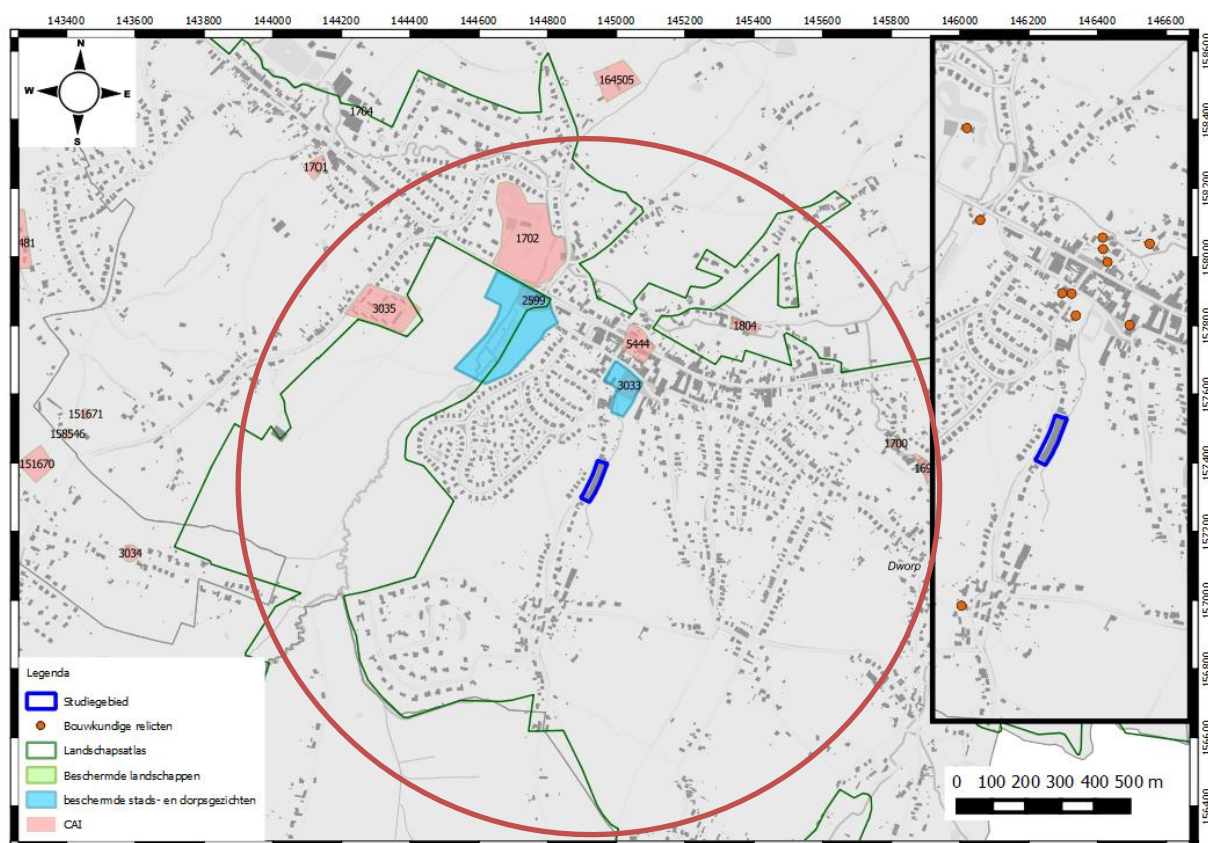
Het onderzoeksgebied bevindt zich op het grondgebied van Dworp. Dit is sinds 1977 een deelgemeente van de gemeente Beersel. De naam van de gemeente verwijst mogelijk naar het Germaanse Turnapā wat 'in de bocht van een beek' wil zeggen of het thorn wat Germaans voor 'doorn' is. Op basis van de ligging op drie kouters, de dorpsstructuur en de mogelijk Germaanse oorsprong van de naam Dworp, was er mogelijk een Nervische nederzetting aanwezig in de eerste eeuw voor Christus. Er zijn echter ook oudere sporen in de omgeving teruggevonden. De oudste sporen van menselijke aanwezigheid zijn terug te dateren tot de prehistorie. Zo werden er onder andere artefacten uit de steentijd aangetroffen op de oostkam van de Zennevallei, op de Meigemheide, in het Vroenenbos en in het Begijnhofbos. Op dezelfde plaats waar mogelijk een Nervische nederzetting aanwezig was zijn er eveneens verscheidene Romeinse vondsten teruggevonden (Inventaris Onroerend Erfgoed 2017: 121176).

Vanaf de 8ste eeuw was de kerk van de Sint-Gaugericusparochie aanwezig te Dworp. In de 8de eeuw Dworp deel uit van een groot gebied op de oostelijke Zenneoever dat aan de Sint-Pieterskerk van Keulen werd geschonken door Angela van Brabant. De kerk verloor de gebieden in de 10de eeuw, vermoedelijk door invallen van de Noormannen. Vanaf de 12de eeuw kwam het gebied in lekehanden terecht. De Wereldlijke macht lag vanaf dan bij de graven van Leuven die de hogere grondheerlijke rechten van het gebied in handen hadden. De Heerlijkheid van Dworp werd door hen in leen gegeven. In 1489 werd het gebied door de Hertogen van Brabant afgestaan aan de Heer van Witthem ter compensatie van de grote verliezen die hij in hun dienst geleden had (slag van Beersel). De heerlijkheid wisselde in de komende eeuwen vele malen van eigenaar tot aan de Franse Revolutie (Inventaris Onroerend Erfgoed 2017: 121176).

Zeker vanaf de 18de eeuw vormde de bruggen over de Molenbeek aantrekkingspolen. De Molenbeek bevindt zich ten noorden van Dworp en het onderzoeksgebied. Zo ontstond het dorp aan de kruisingen van de Vroenenbosstraat richting Hallerbos, de Molenbeekstraat richting Alsemberg en de Kerkstraat met de oversteek van de Molenbeek. Hierdoor vormde het dorp een langgerekte lijn langs de Molenbeek. Het beschikte over twee kernen: een woonkern die zich rond de 8ste eeuwse kerk had ontwikkeld en een kasteelkern die zich rondom het Gravenhof had ontwikkeld. Deze laatste is een kasteel uit de 17de eeuw (Inventaris Onroerend Erfgoed 2017: 121176).

In de 19de eeuw werd de kerk uit de 8ste eeuw afgebroken om elders de nieuwe Sint-Gorikskerk op de richten. Op de plaats van de kerk werd vervolgens het gemeentehuis gebouwd. Hoewel er in de laatste eeuwen een duidelijke bevolkingstoename heeft plaatsgevonden, is de industriële ontwikkeling van Dworp eerder beperkt gebleven in vergelijking met andere nabijgelegen (deel-)gemeenten als Ruisbroek en Drogenbos. In de 15de eeuw kende de omgeving een belangrijke papierproductie wat resulteerde in de oprichting van vijf papiermolens te Dworp. Van molens die doorheen de eeuwen in Dworp opgericht zijn, zijn er vandaag de dag nog 5 bewaard gebleven (Inventaris Onroerend Erfgoed 2017: 121176).

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

Figuur 17: Overzichtskaart Inventarissen Onroerend Erfgoed met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) Het bouwkundig erfgoed staat in de detailopname in de rechterhoek aangegeven (Bron: Geoportaal 2017).

De overzichtskaart van het Geoportaal Onroerend Erfgoed toont voor de omgeving van het onderzoeksgebied (straal <1km) de aanwezigheid van twee landschapsrelicten, twee beschermde dorpsgezichten en zeven CAI-locaties. Voor het bouwkundig erfgoed zijn enkel de relicten die zich onmiddellijk nabij het onderzoeksgebied bevinden weergegeven aangezien hun relevantie sterk toeneemt naargelang de afstand toeneemt.

4.2.1 BOUWKUNDIG ERFGOED

ID	Locatie	Beschrijving	Datering	Afstand
38894	Vroenenbosstr. 5 Beersel	Pastorie Sint-Gorikparochie Ommuurde classicistische pastorie met poortgebouw en omgevende tuin.	18 ^{de} eeuw	230m N
38887	Vroenenbosstraat 4, Beersel	Brouwerij Hooghuys met annex herberg in traditionele stijl	Eerste kwart 16 ^{de} eeuw	339m N
38881	Kerkstraat 53, Beersel	Neogotische Parochiekerk	Vierde kwart 19 ^{de} eeuw	260m NO
38883	Alsebergsesteenweg zonder nummer, Beersel	Schandpaal	18 ^{de} eeuw	460m N

ID	Locatie	Beschrijving	Datering	Afstand
38884	Beling 32, Beersel	Watermolen	Vierde kwart 17 ^{de} eeuw	439m N
38889	Molenbeekstraat 6, Beersel	Classicistisch burgerhuis	Derde kwart 18 ^{de} eeuw	549m NO
38895	Haakstraat 4, Beersel	Schuren	Vierde kwart 18 ^{de} eeuw	439m ZW

4.2.2 BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

ID	Locatie	Omschrijving	Datering	Afstand
1706	Vroenenbosstraat 5, Beersel	De pastorie van de Sint-Goriksparochie te Dworp (Beersel), waarvan de pastorie en poortgebouw, de ommuurde tuin met inbegrip van de tuinmuur en de achterliggende historische pastoriesite met omgrachting onder de bescherming vallen	1768	230m N
715	Alsebergsesteenweg 639, Beersel	Het Steenen hof met papier –en kartonmolen. De bescherming omvat het woonhuis, de lagere aanbouw, de watermolen en de verbindingsvleugel	Eerste helft 20 ^{ste} eeuw	460m NW

4.2.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Tabel 1: CAI locaties

CAI	Locatie	Omschrijving	Datering	Afstand
3033	Kerkstraat, Beersel	Motte	Middeleeuwen	230m N
1702	Alsebergsesteenweg, Beersel	Versterkt kasteel van Dworp	Late Middeleeuwen	560m NW
2599	Alsebergsesteenweg, Beersel	Alleenstaande hoeve	Late Middeleeuwen	500m NW
5444	Alsebergsesteenweg, Beersel	Kerk	12 ^{de} eeuw	380m N
1804	Molenbeekstraat, Beersel	Alleenstaande hoeve	Late Middeleeuwen	616m NO
1700	Zevenbronnenstraat, Beersel	Watermolen van Esselt (Dworp): Papier –en kartonmolen	Nieuwe Tijd	880m NW-W
1699	Zevenbronnenstraat, Beersel	Alleenstaande hoeve	Late Middeleeuwen	890m NW-W

Figuur 18: Overzichtstabel met CAI-locaties.

De aanwezige CAI meldingen binnen een straal van 1 km rond het projectgebied geven aan dat er in de ruime omgeving van het studiegebied archeologische vondsten zijn aangetroffen die zich voornamelijk in de middeleeuwen situeren. De CAI meldingen die het meest relevant zijn voor een assessment van het onderzoeksgebied zijn ID 3033, betreft een Motte gedateerd in de Middeleeuwen en ID 5444 betreft een Kerk die haar oorsprong vindt in de 12de eeuw.

4.2.4 VERDWENEN MOLENBESTAND MOLENECHO'S

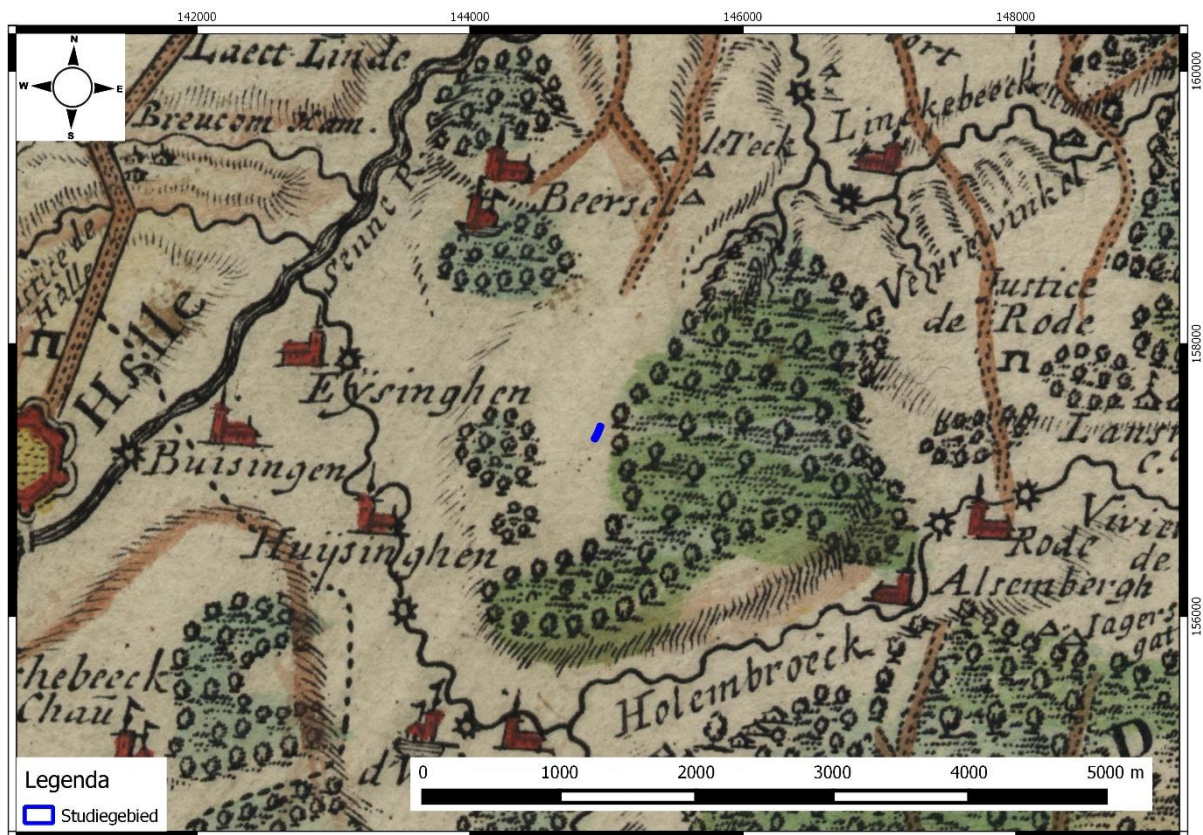
In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn twee verdwenen molens gekend. Deze worden in de onderstaande tabel kort toegelicht.

Tabel 2: Korte beschrijving verdwenen molens (Bron: Molenecho's 2017).

Locatie	Beschrijving	Datering
Alsebergsesteenweg, Beersel	Korenmolen (geen verdere bruikbare informatie beschikbaar)	?
Zevenbronnenstraat, Beersel	Watermolen van Esselt (Dworp): Typische papiermolen uit de 16 ^{de} eeuw. Deze werd ook in de 19 ^{de} eeuw nog gebruikt op stroomkracht.	16 ^{de} eeuw

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.3.1 FRICXKAART (CA. 1712)

Figuur 19: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017).

De Fricxkaart uit ca. 1712 is te algemeen om veel relevante informatie aan te reiken omtrent de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied. Wel is 'Beersel' zelf aangegeven ten noorden van het studiegebied.

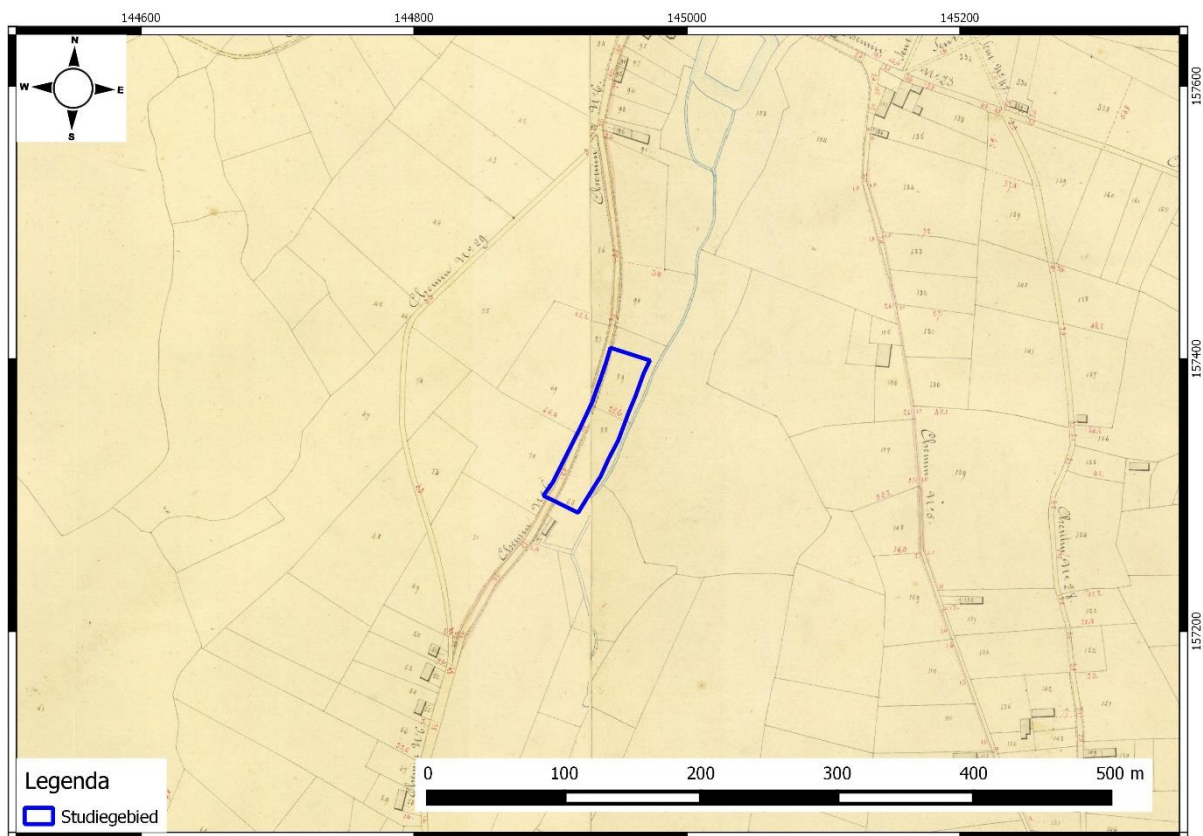
4.3.2 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)

Figuur 20: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)

De kaart van Ferraris geeft een gedetailleerde inkijk in landindelingen, landgebruik en nederzettingenpatronen aan het eind van het Ancien Régime (18de eeuw). Het onderzoeksgebied wordt in het noorden (centrum van 'Tourneppe') en zuiden ingesloten door verschillende gebouwen en bevindt zich hier deels op akkerland en deels op weiland.

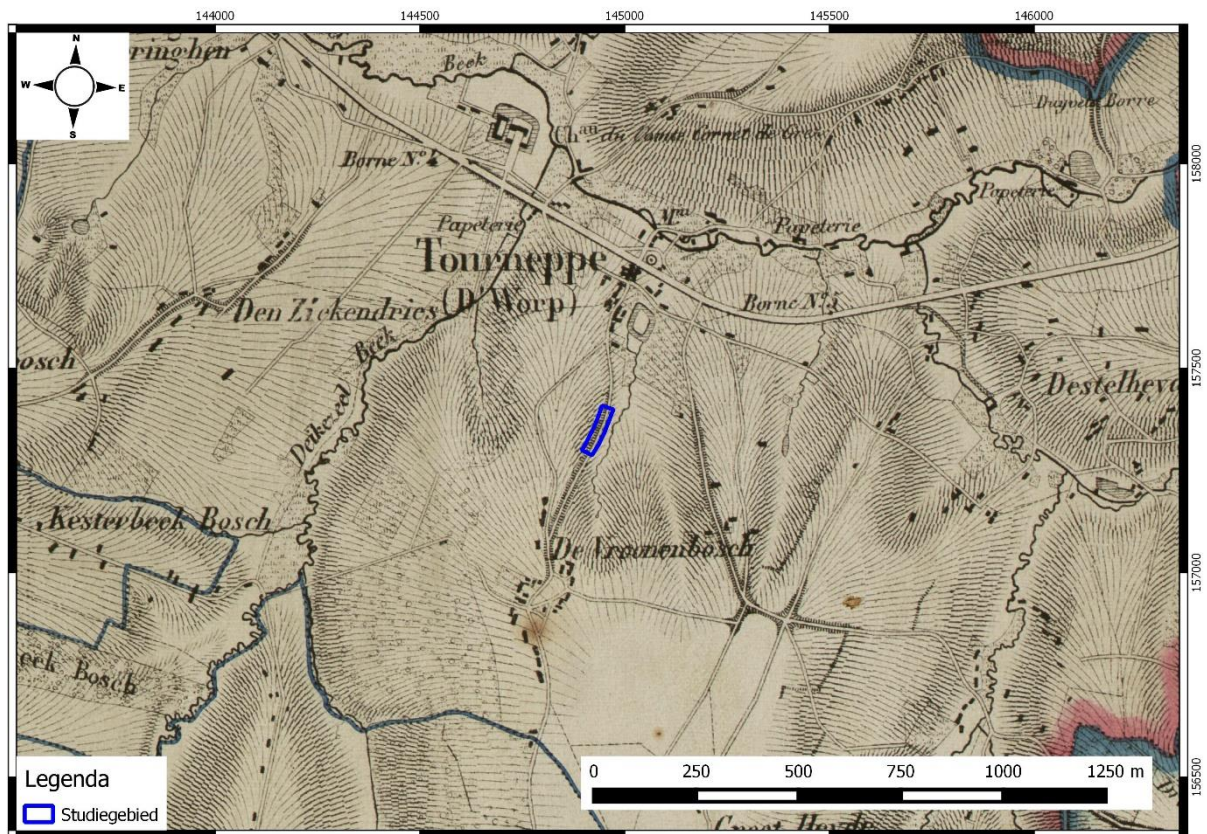
4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

Figuur 21: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

De Atlas der Buurtwegen geeft een gedetailleerde weergave van de perceelsindeling en bewoning in het midden van de 19^e eeuw. Het onderzoeksgebied wordt wederom weergegeven tussen de vrijstaande gebouwen en langsheen de huidige Vroenenbosstraat.

4.3.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

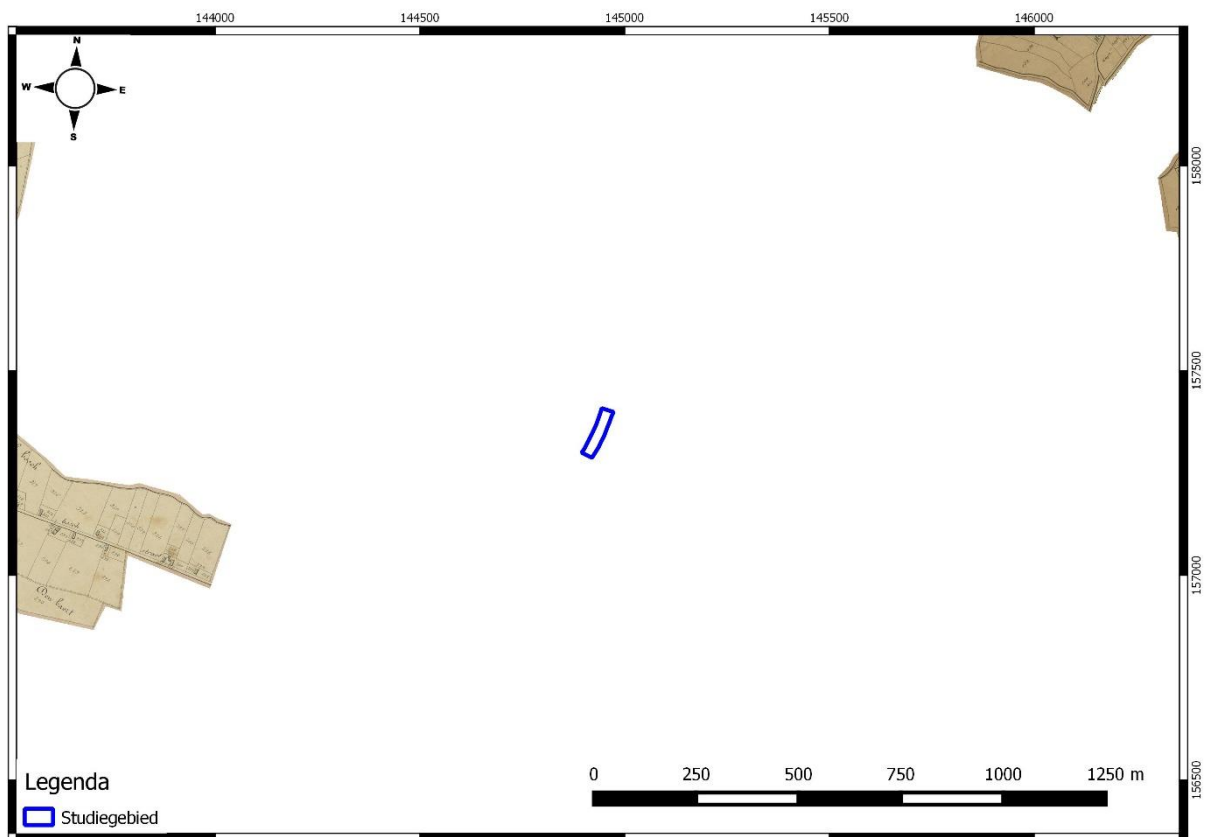

Figuur 22: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

De Vandermaelenkaart geeft een overzicht van het landgebruik en de nederzettingspatronen tijdens de 19de eeuw. Deze kaart geeft een vergelijkbare situatie weer als de Atlas der Buurtwegen, maar er wordt bij deze kaart duidelijk 'D'Worp' weergegeven onder het reeds afgebeelde 'Tourneppe'.

4.3.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)

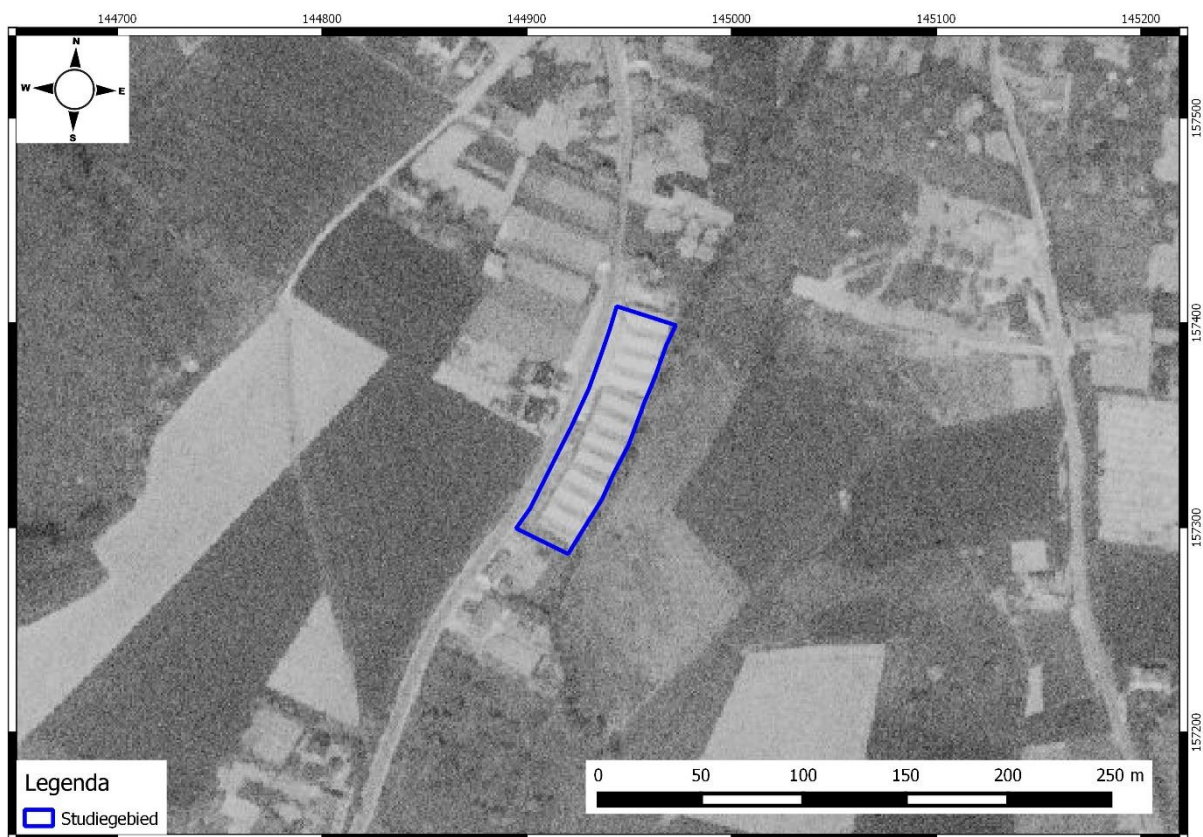
De Poppkaart geeft, net zoals de Atlas der Buurtwegen, informatie over de 19de-eeuwse perceelsindelingen. De Poppkaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied.

Figuur 23: Poppkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

Het onderzoeksgebied heeft een aantal duidelijke veranderingen doorgemaakt sinds de 19de eeuw. Er zijn geleidelijke landschappelijke veranderingen merkbaar gaande van 1971 tot 2015. De uitbreidingen en veranderingen omvatten grote toename van bewoning en landschappelijke activiteiten in de directe omgeving van het studiegebied.

Figuur 24: Orthofotomozaïek uit 1971 (kleinschalige zomeropnamen, zwart-wit) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 25: Orthofotomozaïek uit 1979-1990 (kleinschalige zomeropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 26: Orthofotomozaïek uit 2015 (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw)(Bron: Geopunt 2017).

5 BESLUIT

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv in opdracht van de initiatiefnemer van de geplande werken langs de Vroenenbosstraat te Beersel (Dworp). Het doel van dit onderzoek is drieledig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

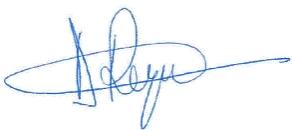
- 1) Uit het historisch en landschappelijk onderzoek (hfd. 3 en 4) blijkt dat het onderzoeksgebied behoort tot de zandleemstreek. Het terrein ligt volledig op Adp-bodems. Direct ten westen grenst het onderzoeksgebied aan OB, OT en Aba-bodems. De historische kaarten geven aan dat het onderzoeksgebied lange tijd onbebouwd is gebleven en lange tijd in gebruik was als akker en/of weiland.
- 2) Uit een analyse van het huidige landschap blijkt dat onderzoeksgebied heeft een aantal duidelijke veranderingen doorgemaakt sinds de 19de eeuw. Er zijn geleidelijke landschappelijke veranderingen merkbaar gaande van 1971 tot 2015. De uitbreidingen en veranderingen omvatten meer bewoning en landschappelijke activiteiten in de directe omgeving van het studiegebied. Het onderzoeksgebied zelf heeft ook grondige wijzigingen ondergaan. Het onderzoeksgebied werd reeds bebouwd met een gebouw en parking

Aan de hand van het bestaande terreinprofiel, werd het huidige gebouw in de heuvel vervaardigd, waardoor een groot deel van het studiegebied (centraal en zuiden) zwaar verstoord werd tot max. 4m30. Daarnaast kan er ook aangetoond worden dat het geheel niet onderkelderd werd. De verharding aan de voorkant van de winkel heeft mogelijk een diepte van ca. 50cm.

- 3) De werken voorzien in de sloop van de huidige bebouwing, een ophoging van het terrein, de bouw van 15 koopwoningen, de verplaatsing van de Hallebeek en de aanleg van riolering en een verharding. Vrijwel alle noodzakelijke bodemingrepen zullen plaatsvinden in een zone die in het verleden werd verstoord. De kenniswinst is zeer beperkt tot onbestaand. Deze kans op kennisvermeerdering wordt nog beperkt door het lage archeologische potentieel van de omgeving. De wetenschappelijke meerwaarde van het onderzoeksgebied wordt dan ook zeer laag ingeschat.

Uit 1, 2 en 3 kan geconcludeerd worden dat de verwachting om archeologische resten aan te treffen ter hoogte van het onderzoeksgebied zeer laag is omwille van het lage archeologische potentieel van de nabije regio en de eerdere verstoring van het terrein. Eventuele archeologisch interessante lagen zijn reeds verstoord door de eerdere ontwikkeling van het onderzoeksgebied. Omwille van bovengenoemde redenen en een kosten-baten afweging wordt geen verder onderzoek geadviseerd en voor een vrijgave van het terrein gepleit.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		29 juni 2017
Patrick Hambach	Director		29 juni 2017
Toon Moeskops	Business Unit Manager		29 juni 2017
Jan Coenaerts	Senior Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		29 juni 2017
Anouk Van der Kelen	Senior Archeoloog/ Projectmanager		29 juni 2017

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 LITERAIRE BRONNEN

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2017 (geraadpleegd op 19 juni 2017).

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2017: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 19 juni 2017).

Geoportaal Vlaanderen 2017: inventarissen (Landschapsatlas, CAI, beschermde stads –en dorpsgezichten en bouwkundig erfgoed) [Online], <https://geo.onroerenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 19 juni 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Luchtfoto 1970, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 19 juni 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Frickx, Villaret, Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 19 juni 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 19 juni 2017).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI) 2017: Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 19 juni 2017).

<http://www.molenechos.org/> 2017

Van Ranst E. & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.